

ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Βρίσκω τον τύπο που θέλω

Παναγιώτης Εμμανουηλίδης

Προλογίζει ο καθηγητής

Χρίστος Λ. Τσολάκης

- Η κλίση χιλιάδων ουσιαστικών και επιθέτων
- Οι βασικοί τύποι 4.000 ρημάτων
- Ορθογραφικοί συσχετισμοί λέξεων
- Αμφίβολοι τύποι
- Συλλαβισμός, στίξη, κεφαλαία αρχικά κ.ά.

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Παναγιώτης Εμμανουηλίδης
Προεδρεύει ο καθηγητής
Χρίστος Λ. Τσολάκης

Βρίσκω ΤΟΝ ΤÚΠΟ ΠΟΥ Θέλω

- Η κλίση χιλιάδων ουσιαστικών και επιθέτων
- Οι βασικοί τύποι 4.000 ρημάτων
- Ορθογραφικοί συσχετισμοί λέξεων
- Αμφίβολοι τύποι
- Συλλαβισμός, στίξη, κεφαλαία αρχικά κ.ά.

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

σελίδες: 568, τιμή: 18,80 €

ΣΕ ΟΛΑ ΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

Ο Παναγιώτης Εμμανουηλίδης είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ και υπηρέτησε 32 χρόνια στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Έχει συγγράψει, είτε μόνος είτε σε συνεργασία με τη σύζυγό του Έλλη Πετρίδου-Εμμανουηλίδου (†2008), δεκάδες βιοθήματα για φιλολόγους και μαθητές της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Ακόμα, πήρε μέρος στη συγγραφή σχολικών βιβλίων του ΥΠ.Ε.Π.Θ.

► Η κλίση χιλιάδων ουσιαστικών και επιθέτων

► Οι βασικοί τύποι 4.000 ρημάτων

► Ορθογραφικοί συσχετισμοί λέξεων

► Αμφίβολοι τύποι

► Συλλαβισμός, στίξη, κεφαλαία αρχικά κ.ά.

Προλογίζει ο καθηγητής Χρίστος Λ. Τσολάκης

Tο λεξικό αυτό, πρωτότυπο στη σύλληψη και γι' αυτό μοναδικό στην ελληνική βιβλιογραφία, φιλοδοξεί να αποτελέσει καθημερινό γλωσσικό βοήθημα για όλους τους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές, και γενικά για όσους χρησιμοποιούν το γραπτό λόγο. Σε όλα τα λήμματα ακολουθείται η Σχολική Γραμματική. Τα λήμματα μπορούν να καταταχτούν στις ακόλουθες κατηγορίες:

Λέξεις μεμονωμένες. Δίνονται πάρα πολλές λέξεις με δύσκολη ή αμφίβολη ή νεότερη ορθογραφία.

Ομάδες λέξεων. Παρουσιάζονται κατά ζεύγη ή κατά μεγαλύτερες ομάδες πολλές λέξεις που συνάντηση συγχέουμε ορθογραφικά.

Ουσιαστικά και επίθετα. Δίνονται οι βασικοί κλιτικοί τύποι των ουσιαστικών και όλοι οι τύποι και των τριών γενών όταν πρόκειται για επίθετα.

Ρήματα. Ο αναγνώστης θα βρει 4.000 ρήματα, των οποίων δίνονται οι βασικοί χρόνοι και όλοι οι δύσκολοι τύποι.

Χρήσιμες επισημάνσεις. Ακόμα, γίνονται χρήσιμες επισημάνσεις ή δίνονται κανόνες σχετικά με τη στίξη, με το συλλαβισμό και με άλλα γραμματικά φαινόμενα.

ΔΕΙΤΕ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ ...

οι έγνοιες – χωρίς γεν.] και **έννοια, π** [(με συνί-
ζηση: έν-νοια) της έγνοιας..., οι έγνοιες – χω-
ρίς γεν.] • **•** και έννοια.

εγχειρίδιο, το [του εγχειρίδου..., τα εγχειρίδια,
των εγχειρίδων...]

εγχειρίζω: ενεργ. παρατ. εγχειρίζα, αόρ. οριστ.
εγχειρίσα, προστ. εγχειρίσε, εγχειρίστε, απαρ.
εγχειρίσει, παθ. ενεστ. οριστ. εγχειρίζομαι, πα-
ρατ. εγχειρίζομουν, εγχειρίζουσαν, εγχειρίζο-
ταν, εγχειρίζομασταν, εγχειρίζοσασταν, εγχει-
ρίζονταν, αόρ. οριστ. εγχειρίστηκα, προστ. εγ-
χειρίσου, εγχειρίστείτε, απαρ. εγχειρίστει, πα-
ρακ. μετ. εγχειρίσμένος

έγχρωμος -η -ο [για την ικλίση του **•** έξυπνος] •
Σε όλους τους τύπους ο τόνος παραμένει στην
προπαραλήγουσα. • το αρσ. και ως ουσ. **έγ-**
χρωμος, ο [του εγχρώμου..., οι έγχρωμοι, των
εγχρώμων...]

εγώ, εσύ, αυτός -ή -ό. Οι λέξεις αυτές είναι οι
προσωπικές αντωνυμίες, επειδή αντικαθί-
στούν ουσιαστικά που δηλώνουν πρόσωπα
και φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου:
το α' πρόσωπο (εγώ), το β' πρόσωπο (εσύ) και
το γ' πρόσωπο (αυτός -ή -ό). Για το γ' πρόσω-
πο γίνεται λόγος σε ιδιαίτερο λήμμα (**•** αυτός,
αυτή, αυτό). Το α' και το β' πρόσωπο έχουν τύ-
πους κοινούς για τα τρία γένη· και ακόμα:
έχουν δύο σειρές τύπων: **τους δυνατούς [α'**
πρόσ. ενικ. ονομ. εγώ, γεν. εμένα, αιτ. εμένα,
πληθ. ονομ. εμείς, γεν. εμάς, αιτ. εμάς, β' πρόσ.
ενικ. ονομ. εσύ, γεν. εσένα, αιτ. εσένα, πληθ.
ονομ. εσείς, γεν. εσάς, αιτ. εσάς] και **τους αδύ-**
νατους [α' πρόσ. ενικ. ονομ. —, γεν. μου, αιτ.
με, πληθ. ονομ. —, γεν. μας, αιτ. μας, β' πρόσ.
ενικ. ονομ. —, γεν. σου, αιτ. σε, πληθ. ονομ. —,
γεν. σας, αιτ. σας]

• **Tous δυνατούς τύπους τους χρησιμοποιού-
με συνήθως όταν θέλουμε να ξεχωρίσουμε
κάποιο πρόσωπο (ή κάποια πρόσωπα): Εσάς
θέλω και όχι αυτούς. Αντίθετα, τους αδύνα-
τους τύπους, που είναι και πιο συχνοί, τους
χρησιμοποιούμε όταν δε χρειάζεται να δώ-
σουμε έμφαση: Δώσ' μου ακόμα μία ευκαιρία.
Μου χρωστάει πενίντα ευρώ. Φέρε μάς τον.**

• Οι τύποι της αιτιατικής εμένα, εσένα, εμάς,
εσάς (πιο πολύ οι δύο πρώτοι) συνήθως κά-
νουν με αφαίρεση το αρχικό τους φωνήν (το ε'),
όταν προηγείται μία από τις προθέσεις από,
για (και κατά): Από μένα για σένα. Από μας για
σας. Έρχεται κατά σας. Άλλα: Σ' εμένα και σ'
εσένα. Σ' εμάς και σ' εσάς. Κι εμένα κι εσένα. Κι
εμάς κι εσάς. • **Στους τύπους με την αφαίρεση**

(μένα, σένα, μας, σας) δε σημειώνεται από-
στροφος στη θέση του αρχικού φωνήντος
που κάθηκε (**•** και απόστροφος).

**εγωιστής, πρωικός, πρώιμος, πρωινός, μακρο-
χώρια** (χωρίς διαλυτικά)

εγωαπαθής -ής [για την ικλίση του **•** διεθνής]

εδάφιο, το [του εδαφίου..., τα εδάφια, των εδα-
φίων...]

εδαφός, το [του εδάφους..., τα εδάφη, των εδα-
φών...]

**Εδεσσα, Άμφισσα, Ελασσόνα, Λάρισα, Νάου-
σα, σάρισα** (ορθογρ. διαφορές)

εδράζομαι: παθ. παρατ. εδραζόμουν, εδραζό-
σουν, εδραζόταν, εδραζόμασταν, εδραζόσα-
σταγ, εδράζονταν, αόρ. οριστ. εδράστικα,
προστ. εδράσου, εδραστείτε, απαρ. εδραστεί

εδραιώνω: ενεργ. παρατ. εδραίνα, αόρ. οριστ.
εδραιώσα, προστ. εδραίωσε, εδραιώστε, απαρ.
εδραιώσει, παθ. ενεστ. οριστ. εδραιώνομαι, πα-
ρατ. εδραιωνόμουν, εδραιωνόσουν, εδραιω-
νόταν, εδραιωνόμασταν, εδραιωνόσασταν,
εδραιώνονταν, αόρ. οριστ. εδραιώθηκα, προστ.
εδραιώσου, εδραιωθείτε, απαρ. εδραιωθεί,
παρακ. μετ. εδραιωμένος

έδρανο, το [του εδράνου..., τα έδρανα, των
εδράνων...]

έδρεύω: ενεργ. παρατ. έδρευα, αόρ. οριστ.
έδρευσα, προστ. έδρευσε, εδρεύστε, απαρ.
εδρεύσει

**εδώ κάτω, αποκάτω, παρακάτω, αποπάνω,
αποκεί, αποδώ, εδώ πέρα, εκεί πέρα, παρα-**
πέρα, εδωνά (μία ή δύο λέξεις)

εδώλιο, το [του εδωλίου..., τα εδώλια, των εδω-
λίων...]

εδώλιο, δενδρύλλιο, ειδύλλιο, αλσύλλιο, δα-
σύλλιο (ορθογρ. διαφορές)

εδωνά, εδώ κάτω, αποκάτω, παρακάτω, απο-
**πάνω, αποκεί, αποδώ, εδώ πέρα, εκεί πέρα,
παραπέρα** (μία ή δύο λέξεις)

εθελοδουλία, δουλεία, δουλειά, φτώχεια, κα-
ππιλεία, εθνοκαππολεία, ζήλια (ορθογρ. δια-
φορές)

εθελοντής, ο [του εθελοντή..., οι εθελοντές, των
εθελοντών...] θηλ. **εθελόντρια, π** [*της εθελό-*
ντριας..., οι εθελόντριες, των εθελοντριών...]

εθελοτυφλό: (μόνο στον ενεργ. ενεστ. και παρατ.)
ενεργ. ενεστ. οριστ. εθελοτυφλώ, εθελοτυφλείς,
εθελοτυφλεί, εθελοτυφλούμε, εθελοτυφλείτε,
εθελοτυφλούν, παρατ. εθελοτυφλούσα

εθίζω: ενεργ. παρατ. έθιζα, αόρ. οριστ. έθισα,
προστ. έθισε, έθιστε, απαρ. έθισει, παθ. ενεστ.
οριστ. έθιζομαι, παρατ. εθιζόμουν, εθιζόσουν,

εύελπις, ο [του εύελπι και ευέλπιδος, τον εύελπι και ευέλπιδα, εύελπι, οι ευέλπιδες, των ευέλπιδων και ευέλπιδων, τους ευέλπιδες, ευέλπιδες]
ευεξία, η [της ευεξίας... – χωρίς πληθ.]
ευεργέτης, ο [του ευεργέτη..., οι ευεργέτες, των ευεργετών...] θηλ. **ευεργέτιδα**, η [της ευεργέτιδας..., οι ευεργέτιδες – χωρίς γεν.]

ευεργετώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. ευεργετώ, ευεργετής, ευεργετεί, ευεργετούμε, ευεργετείτε, ευεργετούν, παρατ. ευεργετούσα, αόρ. οριστ. ευεργετόσα, προστ. ευεργετόσε, ευεργετήστε, απαρ. ευεργετήσει, παθ. ενεστ. οριστ. ευεργετούμαι, ευεργετείσαι, ευεργετείται, ευεργετούμαστε, ευεργετείστε, ευεργετούνται, παρατ. ευεργετούμουν, ευεργετούσουν, ευεργετούνταν, ευεργετούμασταν, ευεργετούσασταν, ευεργετούνταν, αόρ. οριστ. ευεργετήσθηκα, προστ. ευεργετήσου, ευεργετιθείτε, απαρ. ευεργετηθεί, παρακ. μετ. ευεργετημένος

ευζωία, η [της ευζωίας... – χωρίς πληθ.]

ευημερία, η [της ευημερίας... – χωρίς πληθ.]

ευημερώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. ευημερώ, ευημερείς, ευημερέι, ευημερούμε, ευημερείτε, ευημερούν, παρατ. ευημερούσα, αόρ. οριστ. ευημέρσα, προστ. ευημέρησε, ευημερήστε, απαρ. ευημερήσει

ευθανασία, η [της ευθανασίας... – χωρίς πληθ.]

ευθίξια, η [της ευθίξιας... – χωρίς πληθ.]

ευθυγραμμίζω: ενεργ. παρατ. ευθυγράμμιζα, αόρ. οριστ. ευθυγράμμισα, προστ. ευθυγράμμισε, ευθυγραμμίστε, απαρ. ευθυγραμμίσει, παθ. ενεστ. οριστ. ευθυγραμμίζομαι, παρατ. ευθυγραμμιζόμουν, ευθυγραμμιζόσουν, ευθυγραμμιζόταν, ευθυγραμμιζόμασταν, ευθυγραμμιζόσασταν, ευθυγραμμίζονταν, αόρ. οριστ. ευθυγραμμίστηκα, προστ. ευθυγραμμίσου, ευθυγραμμιστείτε, απαρ. ευθυγραμμιστεί, παρακ. μετ. ευθυγραμμισμένος

ευθυμία, η [της ευθυμίας... – χωρίς πληθ.]

ευθυμώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. ευθυμώ, ευθυμείς, ευθυμεί, ευθυμούμε, ευθυμείτε, ευθυμούν, παρατ. ευθυμούσα, αόρ. οριστ. ευθύμησα, προστ. ευθύμησε, ευθυμήστε, απαρ. ευθυμήσει

ευθύς -εία -ύ [αρσ. ο ευθύς, του ευθύ και ευθέος, τον ευθύ, ευθύ, οι ευθείς, των ευθέων, τους ευθείς, ευθείς, ευθεία, θηλ. η ευθεία, της ευθείας, την ευθεία, ευθεία, οι ευθείες, των ευθειών, τις ευθείες, ευθείες, ουδ. το ευθύ, του ευθύ και ευθέος, το ευθύ, ευθύ, τα ευθέα, των ευθέων, τα ευθέα, ευθέα] • και οξύς.

ευθυτενής -ής -ές [για την κλίση του διεθνής]

ευθύτητα, η [της ευθύτητας... – χωρίς πληθ.]

ευκαιριακός, θεμελιακός, λεπτομερειακός, επιφανειακός (ορθογρ. διαφορές)

ευκαιρώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. ευκαιρώ, ευκαιρεῖ, ευκαιρέι, ευκαιρούμε, ευκαιρείτε, ευκαιρούν, παρατ. ευκαιρούσα, αόρ. οριστ. ευκαιρούσα, προστ. ευκαίρησε, ευκαιρίστε, απαρ. ευκαιρίσει

ευκάλυπτος, ο [του ευκάλυπτου και ευκαλύπτου..., οι ευκάλυπτοι, των ευκάλυπτων και ευκαλύπτων, τους ευκάλυπτους και ευκαλύπτους...]

ευκλείδειος -α / -ο -ο [αρσ. ο ευκλείδειος, του ευκλείδειου και ευκλείδείου, τον ευκλείδειο, ευκλείδειε, οι ευκλείδειοι, των ευκλείδειων και ευκλείδειών, τους ευκλείδειους και ευκλείδείους, ευκλείδειοι, θηλ. η ευκλείδεια, της ευκλείδειας, την ευκλείδεια, ευκλείδεια, οι ευκλείδειες, των ευκλείδειών, τις ευκλείδειες, ευκλείδειες και η ευκλείδειος, της ευκλείδειού, την ευκλείδειο, ευκλείδειει, οι ευκλείδειοι, των ευκλείδειών, τις ευκλείδειούς, ευκλείδειοι, ουδ. το ευκλείδειο, του ευκλείδειου και ευκλείδειου, το ευκλείδειο, ευκλείδειο, τα ευκλείδεια, των ευκλείδειων και ευκλείδειών, τα ευκλείδεια, ευκλείδεια]

• Όμοια κλίνονται τα επίθετα: δαμόκλειος, διαγώνιος, έγγειος, εγκύκλιος, έγκυος, έθνοσωτήριος, ενδομήτριος, εξωμήτριος, επιθαλάμιος, παραμεθόριος, πύρρειος κ.ά.

ευκοιλιότητα, η [της ευκοιλιότητας... – χωρίς πληθ.]

ευκολοπιστία, η [της ευκολοπιστίας... – χωρίς πληθ.]

ευκολύνω: ενεργ. παρατ. ευκόλυνα, αόρ. οριστ. ευκόλυνα, προστ. ευκόλυνε, ευκόλυνετε, απαρ. ευκόλυνει, παθ. ενεστ. οριστ. ευκόλυνοι, παρατ. ευκόλυνόμουν, ευκόλυνόσουν, ευκόλυνόταν, ευκόλυνόμασταν, ευκόλυνόσασταν, ευκόλυνόνονταν, αόρ. οριστ. ευκόλυνθη, προστ. ευκόλυνσου, ευκόλυνθείτε, απαρ. ευκόλυνθει, παρακ. μετ. ευκόλυμένος • Με τις ίδιες καταλήξεις σχηματίζονται και οι τύποι του ρήματος **διευκολύνω**.

ευκρίνεια, η [της ευκρίνειας... – χωρίς πληθ.]

ευκρινής -ής -ές [για την κλίση του διεθνής]

ευλαβής -ής -ές [για την κλίση του διεθνής]

ευλογιά, η [της ευλογίας... – χωρίς πληθ.]

ευλογία, ανεμοβλογία (ορθογρ. διαφορά)

ευλογώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. ευλογώ, ευλογείς, ευλογεί, ευλογούμε, ευλογείτε, ευλογούν, πα-

πολυλογάς -ού -άδικο και -ούδικο [αρσ. ο πολυλογάς, του πολυλογά, τον πολυλογά, οι πολυλογάδες, των πολυλογάδων, τους πολυλογάδες, πολυλογάδες, θηλ. η πολυλογού, της πολυλογούς, την πολυλογού, πολυλογού, οι πολυλογούδες, των πολυλογούδων, τις πολυλογούδες, πολυλογούδες, ουδ. το πολυλογάδικο, του πολυλογάδικου, το πολυλογάδικο, πολυλογάδικο, τα πολυλογάδικα, των πολυλογάδικων, τα πολυλογάδικα, πολυλογάδικα και το πολυλογούδικο, του πολυλογούδικου, το πολυλογούδικο, πολυλογούδικο, τα πολυλογούδικα, των πολυλογούδικων, τα πολυλογούδικα, πολυλογούδικα]

- Όμοια κλίνονται πολύ λίγα επίθετα: γλωσσάς, φωνακλάς, χοντρομπαλάς.

πολυλογώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. πολυλογώ, πολυλογείς, πολυλογεί, πολυλογούμε, πολυλογείτε, πολυλογούν, παρατ. πολυλογούσα, αόρ. οριστ. πολυλόγησα, προστ. πολυλόγησε, πολυλογήστε, απαρ. πολυλογήσει

πολυμάθεια, η [της πολυμάθειας... – χωρίς πληθ.]

πολυμαθής -ής -ές [για την κλίση του ↗ διεθνής]

πολυμελής -ής -ές [για την κλίση του ↗ διεθνής]

πολύμετρο, το [του πολύμετρου..., τα πολύμετρα, των πολύμετρων...]

πολυμιλώ ↗ αντιμιλώ.

πολυνίκης, ο [του πολυνίκη..., οι πολυνίκες, των πολυνικών...] θηλ. **πολυνίκης, η** [ίδιες καταλήξεις με το αρσενικό]

πολυπαθής -ής -ές [για την κλίση του ↗ διεθνής]

και **πολύπαθος -η -ο** (↗ πολυαίμακτος)

πολυπλοθής -ής -ές [για την κλίση του ↗ διεθνής]

πολύποδας, ο [του πολύποδα..., οι πολύποδες, των πολυπόδων...]

πολυπράγμονας / -ων -ων -ον [αρσ. ο πολυπράγμονας και πολυπράγμων, του πολυπράγμονα και πολυπράγμονος, τον πολυπράγμονα, πολυπράγμονα και πολυπράγμων, οι πολυπράγμονες, των πολυπράγμονων, τους πολυπράγμονες, πολυπράγμονες, θηλ. η πολυπράγμων, της πολυπράγμονος, την πολυπράγμονα, πολυπράγμων, οι πολυπράγμονες, των πολυπράγμονων, τις πολυπράγμονες, πολυπράγμονες, ουδ. το πολυπράγμον, του πολυπράγμονος, το πολυπράγμον, πολυπράγμον, τα πολυπράγμονα, των πολυπράγμονων, τα πολυπράγμονα, πολυπράγμονα] • ↗ και σώφρονας / -ων.

πολυπραγμονός: ενεργ. ενεστ. οριστ. πολυπραγμονά, πολυπραγμονείς, πολυπραγμονεί, πολυπραγμονούμε, πολυπραγμονείτε, πολυπραγμονούν, παρατ. πολυπραγμονούσα, αόρ. οριστ. πολυπραγμόνησα, προστ. πολυπραγμόνησε, πολυπραγμονήστε, απαρ. πολυπραγμονήσει

πολυπραγμοσύνη, η [της πολυπραγμοσύνης... – χωρίς πληθ.]

πολύς, πολλή, πολύ [αρσ. ο πολύς, του πολύ και πολλού, τον πολύ, —, οι πολλοί, των πολλών, τους πολλούς, πολλοί, θηλ. η πολλή, της πολλής, την πολλή, —, οι πολλές, των πολλών, τις πολλές, πολλές, ουδ. το πολύ, του πολύ και πολλού, το πολύ, —, τα πολλά, των πολλών, τα πολλά, πολλά] • μονολεκτικά παραθετικά: συγκρ. περισσότερος, υπερθ. πλείστος (συνήθ. πληθ.)

πολύσπαστο, το [του πολύσπαστου..., τα πολύσπαστα, των πολύσπαστων...]

πολυσταυρία, η [της πολυσταυρίας... – χωρίς πληθ.]

πολύτεκνος -η -ο [για την κλίση του ↗ έξυπνος]

- Σε όλους τους τύπους ο τόνος παραμένει στην προπαραλήγουσα. • το αρσ. και ως ουσ. **πολύτεκνος, ο** [του πολυτέκνου..., οι πολύτεκνοι, των πολυτέκνων, τους πολυτέκνους...] • το θηλ. και ως ουσ. **πολύτεκνη, η** [της πολυτέκνης..., οι πολύτεκνες, των πολυτέκνων...]

πολυτέλεια, η [της πολυτέλειας και πολυτελείας (έπιπλα πολυτελείας)..., οι πολυτέλειες, των πολυτελειών...]

πολυτελής -ής -ές [για την κλίση του ↗ διεθνής]

πολυχρωμία, η [της πολυχρωμίας... – χωρίς πληθ.]

πολυώνυμος -η -ο [για την κλίση του ↗ έξυπνος] • Σε όλους τους τύπους ο τόνος παραμένει στην προπαραλήγουσα. • το ουδέτερο και ως ουσ. **πολυώνυμο, το** [του πολυώνυμου και πολυωνύμου..., τα πολυώνυμα, των πολυώνυμων και πολιωνύμων...]

πολυώροφος, διώροφος, πηιώροφος, μονώροφος, όροφος (ορθογρ. διαφορές)

πολωνέζα, η [(είδος χορού και μουσικής σύνθεσης) της πολωνέζας..., οι πολωνέζες – χωρίς γεν.]

Πολωνία, η [της Πολωνίας...] – **Πολωνός, ο** [του Πολωνού..., οι Πολωνοί, των Πολωνών...] – θηλ. **Πολωνέζα, η** [της Πολωνέζας..., οι Πολωνέζες – χωρίς γεν.] και **Πολωνή, η** [της Πολωνής..., οι Πολωνές – χωρίς γεν.] • **πολωνι-**

απαρ. προβληθεί, παρακ. μετ. προβεβλημένος και προβλημένος

προβάρω: ενεργ. παρατ. πρόβαρα και προβάριζα, αόρ. οριστ. πρόβαρα και προβάρισα, προστ. πρόβαρε και προβάρισε, προβάρετε, απαρ. προβάρει, παθ. ενεστ. οριστ. προβάρομαι, παρατ. προβαριζόμουν, προβαριζόσουν, προβαριζόταν, προβαριζόμασταν, προβαριζόσασταν, προβαριζόνταν, αόρ. οριστ. προβαρίστικα, προστ. προβαρίστηκα, προστ. προβαρίσου, προβαριστείτε, απαρ. προβαριστεί, παρακ. μετ. προβαρισμένος

προβατίλα, η [της προβατίλας... – χωρίς πληθ.]

προβατίνα, η [της προβατίνας..., οι προβατίνες, (των προβατίνων)...]

προβατίστιος -α -ο • **•** και **-ίστιος -α -ο.**

πρόβατο, το [του πρόβατου και προβάτου..., τα πρόβατα, των πρόβατων και προβάτων...]

πρόβειος, προβιά (ορθογρ. διαφορά)

προβηγκιανός -ή -ό (ορθογρ.)

προβιά, η [της προβιάς..., οι προβιές, (των προβιών)...]

προβιβάζω **•** αποβιβάζω.

προβλέπω: ενεργ. παρατ. πρόβλεπα και προέβλεπα, αόρ. οριστ. πρόβλεψα και προέβλεψα, προέβλεψες, προέβλεψε, προβλέψαμε, προβλέψατε, προέβλεψαν και προείδα, προστ. πρόβλεψε, προβλέψτε, απαρ. προβλέψει, παθ. ενεστ. προβλέπομαι, παρατ. προβλεπόμουν, αόρ. οριστ. προβλέφθηκα, προστ. προβλέψου, προβλεφθείτε, απαρ. προβλεφθεί

προβλεφθείς -έισα -έν [αρσ. ο προβλεφθείς, του προβλεφθέντος, τον προβλεφθέντα, προβλεφθείς, οι προβλεφθέντες, των προβλεφθέντων, τους προβλεφθέντες, προβλεφθέντες, θολ. η προβλεφθείσα, της προβλεφθείσας, την προβλεφθείσα, προβλεφθείσα, οι προβλεφθείσες, των προβλεφθείσων, τις προβλεφθείσες, προβλεφθείσες, ουδ. το προβλεφθέν, του προβλεφθέντος, το προβλεφθέν, προβλεφθέν, τα προβλεφθέντα, των προβλεφθέντων, τα προβλεφθέντα, προβλεφθέντα] • προσοχή: Η αντιμετώπιση των προβλεφθείσων περιπτώσεων... (και όχι: των προβλεφθέντων περιπτώσεων· ακόμα πιο ταιριαστή για τη νέα ελληνική η αναλυτική σύνταξη: ...των περιπτώσεων που προβλέφθηκαν) • **•** και εκδοθείς.

πρόβλεψη, η [της πρόβλεψης... – για την κλίση του **•** άποψη]

προβληματίζω: ενεργ. παρατ. προβλημάτιζα, αόρ. οριστ. προβλημάτισα, προστ. προβλημάτισε, προβληματίστε, απαρ. προβληματίσει,

παθ. ενεστ. οριστ. προβληματίζομαι, παρατ. προβληματίζουμεν, προβληματίζουν, προβληματίζοταν, προβληματίζόμασταν, προβληματίζσασταν, προβληματίζονταν, αόρ. οριστ. προβληματίστηκα, προστ. προβληματίσου, προβληματίστείτε, απαρ. προβληματίστε, παρακ. μετ. προβληματίσμένος

προβληματικοί ρηματικοί τύποι. Μερικά λόγια ρήματα, κυρίως σύνθετα, έχουν τύπους αρχαίους ή φτιαχτούς και αιδόκιμους στη δημοτική (κυρίως στην οριστική και στην προστακτική του αιρίστου), οι οποίοι μας ενοχλούν και μας απωθούν. Έτσι, όταν πρόκειται να χρησιμοποιήσουμε τον αιρίστο τους μας δημιουργούν αρμοχανία και θέλουμε να τον αποφύγουμε. Για να παρακάμψουμε τη δυσκολία, μπορούμε: α) να χρησιμοποιήσουμε περιφράσεις ή άλλους τύπους, δόκιμους, με την ίδια ή παραπλήσια σημασία (για παράδειγμα, αντί για την προστακτική μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε προτρεπτική υποτακτική ή να μεταφέρουμε το ρήμα από τον αιρίστο στον παρακείμενο), β) να αλλάξουμε ριζικά τη σύνταξη και τη δομή της όλης φράσης στην οποία βρίσκεται το ρήμα (για παράδειγμα, μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική) ή γ) να αντικαταστήσουμε τη λέξη (το ρήμα) με συνώνυμο.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

– Συνελήφθην (αρχαίος τύπος) ή συλλήφθηκα (φτιαχτός και αιδόκιμος τύπος) → με συνέλαβαν – με έχουν συλλάβει – έγινε η σύλληψή μου.

– Προϊήθης (αρχαίος τύπος) ή προάχθηκες (φτιαχτός και αιδόκιμος τύπος) → έγινε η προαγωγή σου – σε προήγαγαν – σε έχουν προαγάγει – έχεις προαχθεί – ανακοινώθηκε η προαγωγή σου.

– Συνίχθησαν (αρχαίος τύπος) ή συνάχτηκαν (αιδόκιμος τύπος της δημοτικής) → συγκεντρώθηκαν – έχουν συναχτεί.

– Εσήκθησαν ή εισάχθηκαν 1.000 τόνοι κρεάτων. → Έχουν εισαχθεί... – Έγινε εισαγωγή 1.000 τόνων κρεάτων.

– Φέτος δεν εξήκθησαν (ή δεν εξάχθηκαν) πολλά καπνά από τη χώρα μας. → Φέτος η χώρα μας δεν εξήγαγε πολλά καπνά. – Φέτος δεν έγινε εξαγωγή πολλών καπνών από τη χώρα μας.

– Σύλλεξε όσο μπορείς περισσότερα → να συλλέξεις – μάζεψε – συγκέντρωσε.

– Συμβλήσου (δύσχρηστος και κακόχοκος τύπος) → να συμβληθείς – κάνε σύμβαση.

συνήθειο, το [(προφ. συ-νή-θει-ο ή με συνίζηση: συ-νή-θειο) του συνήθειου..., τα συνήθεια – χωρίς γεν...]]

συνήθης -ης -ες [αρσ. ο συνήθης, του συνήθους και συνήθη, το συνήθη, συνήθη, οι συνήθεις, των συνήθων, τους συνήθεις, συνήθεις, θηλ. η συνήθης, της συνήθους, τη συνήθη, συνήθη, οι συνήθεις, των συνήθων, τις συνήθεις, συνήθεις, ουδ. το σύνηθες, του συνήθους, το σύνηθες, σύνηθες, τα συνήθη, των συνήθων, τα συνήθη, συνήθη] • ☞ και καλοήθης.

συνηθίζω: ενεργ. παρατ. συνηθίζα, αόρ. οριστ. συνηθίσα, προστ. συνηθίσεις, συνηθίστε, απαρ. συνηθίσει, παθ. ενεστ. οριστ. συνηθίζομαι, παρατ. συνηθίζομουν, συνηθίζοσσουν, συνηθίζόταν, συνηθίζόμασταν, συνηθίζόσασταν, συνηθίζονταν, αόρ. οριστ. συνηθίστηκα, προστ. συνηθίσου, συνηθίστείτε, απαρ. συνηθίστει, παρακ. μετ. συνηθίσμένος

συνημίτονο, το [του συνημίτονου και συνημίτονου..., τα συνημίτονα, των συνημίτονων και συνημίτονων...]

συνηχώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. συνηχώ, συνηχείς, συνηχεί, συνηχούμε, συνηχείτε, συνηχούν, παρατ. συνηχούσα, αόρ. οριστ. συνηχόσα, προστ. συνήχησε, συνηχίστε, απαρ. συνηχίσει

συνθεσάλιζερ, το [άκλ.]

σύνθεση, η [της σύνθεσης... – για την κλίση του ☞ άποψη]

συνθέτης, ο [του συνθέτη..., οι συνθέτες, των συνθετών...] θηλ. **συνθέτρια, η** [της συνθέτριας..., οι συνθέτριες, των συνθετριών...]

σύνθετος -η -ο [για την κλίση του ☞ έξυπνος] • Σε όλους τους τύπους ο τόνος παραμένει στην προπαραλήγουσα.

συνθέτω: ενεργ. παρατ. συνέθετα, αόρ. οριστ. σύνθεσα, σύνθεσες... και συνέθεσα, συνέθεσες, συνέθεσε, συνθέσαμε, συνθέσατε, συνέθεσαν, προστ. σύνθεσε, συνθέστε, απαρ. συνθέσει, παθ. ενεστ. οριστ. συνθέτομαι, συνθέτεσαι... και συντίθεμαι, συντίθεσαι, συντίθεται, συντίθεμεθα, συντίθεσθε, συντίθενται, παρατ. συνθετόμουν, αόρ. οριστ. συντέθηκα, συντέθηκες, συντέθηκε και συνετέθη, συντέθηκατε, συντέθηκαν και συνετέθησαν, προστ. συνθέσου, συντεθίτε, απαρ. συντεθεί, παρακ. μετ. συνθεμένος και συντεθειμένος • Με τις ίδιες καταλήξεις σχηματίζονται και οι τύποι των ρυμάτων **ανα-συνθέτω, αποσυνθέτω**.

συνθηκολογώ: ενεργ. ενεστ. οριστ. συνθηκολο-

γώ, συνθηκολογείς, συνθηκολογεί, συνθηκολογούμε, συνθηκολογείτε, συνθηκολογούν, παρατ. συνθηκολογούσα, αόρ. οριστ. συνθηκολόγησα, προστ. συνθηκολόγησε, συνθηκολογήστε, απαρ. συνθηκολογήσει

συνθλίβω: ενεργ. παρατ. σύνθλιβα και συνέθλιβα, αόρ. οριστ. σύνθλιψα, σύνθλιψε... και συνέθλιψα, συνέθλιψες, συνέθλιψε, συνθλίψαμε, συνθλίψατε, συνέθλιψαν, προστ. σύνθλιψε, συνθλίψτε, απαρ. συνθλίψει, παθ. ενεστ. οριστ. συνθλίβομαι, παρατ. συνθλίβομουν, συνθλιβόσουν, συνθλιβόταν, συνθλιβόμασταν, συνθλιβόσασταν, συνθλιβόσασταν, συνθλιβόσασταν, συνθλιβόνταν, αόρ. οριστ. συνθλιφτικα, προστ. συνθλίψου, συνθλιφτείτε και συνθλιβείτε, απαρ. συνθλιφτείτε και συνθλιβεί, παρακ. μετ. συνθλιμμένος

συνίσταμαι ☞ συνιστώ.

συνισταμένη, η [της συνισταμένης..., οι συνισταμένες, των συνισταμένων...] • ☞ και εφαπτομένη, περισπωμένη, υπογεγραμμένη, προϊστάμενος (προϊσταμένη), υφιστάμενος (υφισταμένη).

συνιστώ¹, παθ. **συνιστώμαι:** ενεργ. ενεστ. οριστ. συνιστώ, συνιστάς, συνιστά, συνιστούμε, συνιστάτε, συνιστούν, παρατ. συνιστούσα, αόρ. οριστ. συνηχόσα, προστ. συνήχησε, συνηχίστε, απαρ. συνηχίσει, παθ. ενεστ. οριστ. **συνιστώμαι**, συνιστάσαι, συνιστάται, συνιστόμαστε, συνιστάστε, συνιστώνται (όχι: συνιστούνται), αόρ. οριστ. **συστάθηκα** και **συστήθηκα**, προστ. συστήσου, συσταθείτε και συστηθείτε, απαρ. **συστάθει** και **συστηθεί** • ☞ και συστήνω. • **συνιστώ²,** παθ. **συνισταμαι:** Του ρήματος αυτού χρησιμοποιείται το γ' πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα: **συνιστά**, συνιστούν (= αποτελεί, αποτελούν: *Η συκαφαντική δυσφήμιση συνιστά αδίκημα*) – **συνίσταται**, συνίστανται [α. συνίσταται (συνίστανται) από = αποτελείται, αποτελούνται από: *Η περιουσία του συνισταται από κινητά και ακίνητα*; β. συνίσταται σε = έγκειται σε: *Σε τι συνίσταται το σφάλμα μου?*] • ☞ και συστήνω.

συνιστώσα, η [της συνιστώσας..., οι συνιστώσες, των συνιστώσων...]

συννεφιά, η [της συννεφιάς..., οι συννεφιές, (των συννεφιών...)]

συννεφιάζω: ενεργ. παρατ. συννέφιαζα, αόρ. οριστ. συννέφιασα, προστ. συννέφιασε, συν-

τολμούσα, αόρ. οριστ. τόλμησα, προστ. τόλμησε, τολμήστε, απαρ. τολμήσαι, παθ. ενεστ. οριστ. **τολμώμαι**, τολμάσαι, τολμάται, τολμόμαστε, τολμάστε, τολμώνται (όχι: τολμούνται), αόρ. οριστ. τολμήθηκα, προστ. τολμήσου, τολμηθείσε, απαρ. τολμηθεί, παρακ. μετ. τολμηθέντος • Με τις ίδιες καταλήξεις σχηματίζονται και οι τύποι του ρήματος **αποτολμώ**.

Τολστόν(s) [του Τολστόν...] → **Τολστόι Λέων, ο** [άκλ.] • ➔ **ξενικές λέξεις.**

τολύπα, π [πτνς τολύπας..., οι τολύπες, των τολυπών...] και **τουλύπα, π** **τομάτα** ➔ ντομάτα.

τοματοπολτός ➔ ντοματοπολτός.

τομεάρχης, ο [του τομεάρχη..., οι τομεάρχες, των τομεαρχών...] θηλ. **τομεάρχης, π** [ίδιες καταλήξεις με το αρσενικό] και **τομεάρχισσα, π** [πτνς τομεάρχισσας..., οι τομεάρχισσες, των τομεαρχισσών...]

τομέας, ο [του τομέα..., οι τομείς, των τομέων...] **τόμπολα, π** [πτνς τόμπολας... – χωρίς πληθ.]

τονε, τηνε ➔ **αυτός, αυτή, αυτό.**

τονίζω: ενεργ. παρατ. τόνιζα, αόρ. οριστ. τόνισα, προστ. τόνισε, τονίστε, απαρ. τονίσει, παθ. ενεστ. οριστ. τονίζομαι, παρατ. τονιζόμουν, τονιζόσουν, τονιζόταν, τονιζόμασταν, τονιζόσασταν, τονιζόνταν, αόρ. οριστ. τονίστηκα, προστ. τονίσου, τονιστέτε, απαρ. τονιστεί, παρακ. μετ. τονισμένος • Με τις ίδιες καταλήξεις σχηματίζονται και οι τύποι του ρήματος **συντονίζω**.

τονισμός (κανόνες τονισμού των λέξεων σύμφωνα με το μονοτονικό σύστημα που ισχύει σήμερα).

1. **Ο τόνος.** Σε κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές η μία από αυτές τονίζεται, δηλαδή προφέρεται πιο δυνατά από τις άλλες, ενώ στο γραπτό λόγο σημειώνουμε πάνω από το φωνήν της ένα σημάδι, που ονομάζεται **τόνος**. ως τονικό σημάδι χρησιμοποιείται η **οξεία** (') του πολυτονικού συστήματος, ενώ υπάρχουν ακόμα μερικά διακριτικά ορθογραφικά σημάδια: τα **διαλυτικά**, **η απόστροφος**, η **υποδιαστολή** και το **ενωτικό** γιατα διαλυτικά, για την **απόστροφο** και για το **ενωτικό** γίνεται ιδιαίτερος λόγος (➔ στα σχετικά λήμματα).

• Ένας ρηματικός τύπος που έμεινε άτονος ύστερα από αφαίρεση δεν ανεβάζει το τονικό σημάδι του στην προηγούμενη λέξη, αλλά το χάνει: **μου 'φερε**.

2. **Οι μονοσύλλαβες λέξεις** δεν παίρνουν τονικό σημάδι: **ναι, φως, τι, δες, μπα...**

• Και οι μονοσύλλαβοι τύποι με συνίζηση

δεν παίρνουν τονικό σημάδι: **μια, γεια, ποιος-ποια-ποιοι-ποιους...**, **γιος**, **να πιω**.

• Μια μονοσύλλαβη προστακτική, ακόμα και όταν ακολουθείται από δύο εγκλιτικά, δεν παίρνει τονικό σημάδι: **πες μου το**.

• Οι λέξεις που παρουσιάζονται ως μονοσύλλαβες ύστερα από έκθλιψη ή ύστερα από αποκοπή διατηρούν το τονικό σημάδι τους (λίγ' απ' όλα – φέρ' το).

■ **Εξαιρούνται** και παίρνουν τονικό σημάδι οι ακόλουθες μονοσύλλαβες λέξεις:

a. ο διασευκτικός σύνδεσμος **ή**: **ή πες το σωστά** ή **μην το λες** ή **εγώ** ή **αυτός**.

b. **τα πού** και **πώς**, όταν είναι ερωτηματικά (σ' αυτή την περίπτωση είναι επιρρήματα): **Πού πας**; **Με ρώτησε πώς με λένε**.

• **Το πού** και **το πώς**, παίρνουν τονικό σημάδι και σε περιπτώσεις όπως οι ακόλουθες: **πού να σου τα λέω** – από πού κι **ως πού** – **πού και πού** – **αραιά** και **πού** – **Πώς!** **Tous το είπα!** – **Πώς θα το θίθελα...!** – **Τα βόλεψα πώς και πώς**.

γ. οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών (μου, σου, του, της, τον, την, το, μας, σας, τους, τα), μόνο όταν υπάρχει περίπτωση να μπερδευτούν με τα ομόχρα **tous εγκλιτικά**: **Ο πατέρας μου είπε** (είπε σ' εμένα) – **Ο πατέρας μου είπε** (ο δικός μου πατέρας). **Ο θείος μάς αγόρασε βιβλία** (αγόρασε βιβλία για εμάς) – **Ο θείος μας αγόρασε βιβλία** (ο δικός μας θείος).

• Όταν υπάρχουν δύο τέτοιοι ομόχροι τύποι στη σειρά, είναι περιττό να τονίσουμε το δεύτερο, γιατί δεν υπάρχει περίπτωση σύγχυσης: **Ο θείος μας μας αγόρασε βιβλία**.

δ. μερικές μονοσύλλαβες λέξεις (**να, θα, του, το**), όταν συμπροφέρονται με **tous ρηματικούς** τύπους **μπω, βγω, βρω, ρθω** (σε όλα τα πρόσωπα και **tous αριθμούς**) και δέχονται (στον προφορικό λόγο) τον τόνο **tous: νά μπω, νά βγω, θά ρθω, τού ρθε, τό βρε** (όταν όμως στον προφορικό λόγο τονίζεται ο ρηματικός τύπος, δεν μπαίνει τονικό σημάδι στο γραπτό: **να μπω, να βγω, θα ρθω**).

3. **Ο τόνος του εγκλιτικού** ο οποίος ακούγεται στην λήγουσα των προπαροξύτονων λέξεων σημειώνεται στο γραπτό λόγο: ο **άνθρωπός tous**, ο **δάσκαλός μας**, **χάρισμά σας**, **άφοσέ του το**. Το ίδιο γίνεται στο πρώτο από τα δύο διαδοχικά μονοσύλλαβα εγκλιτικά, όταν προηγείται παροξύτονη προστακτική: **δώσε μού το**, **φέρε μάς τον**, **δείξε τούς το**. • Μια λέξη ονομάζεται **οξύτονη**, όταν τονίζε-